

ROLNICTWO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO PO INTEGRACJI Z UNIĄ EUROPEJSKĄ

Zofia Tomczonek
Politechnika Białostocka

Abstrakt. W pracy przedstawiono zmiany w rolnictwie województwa podlaskiego w latach 2002-2010. W analizowanym okresie zmniejszyła się liczbę gospodarstw rolnych o 13,4%, przy wzroście średniej powierzchni użytków rolnych w gospodarstwach do 10,29 ha (w gospodarstwach powyżej 1 ha – 14,77 ha). Działalność wyłącznie rolniczą prowadziło 86,6% gospodarstw, a 2,4% działalność inną niż rolnicza, ale bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym. Prawie połowa gospodarstw (46,7%) jako główne źródło dochodu wskazała działalność rolniczą. W 2010 roku funkcjonowało 2033 gospodarstw ekologicznych. Poprawiło się wyposażenie gospodarstw w maszyny i urządzenia rolnicze. Korzystne zmiany nastąpiły w poziomie wykształcenia i przygotowania zawodowego rolników. Z punktu widzenia konkurencyjności i efektywności ekonomicznej gospodarstw są to zmiany pozytywne.

Słowa kluczowe: województwo podlaskie, rolnictwo, gospodarstwo rolne

WSTĘP

Po wstąpieniu Polski do UE zmieniły się zasadniczo warunki gospodarowania w rolnictwie. Wynika to przede wszystkim z objęcia polskiego rolnictwa Wspólną Polityką Rolną (WPR). Podstawowe zasady polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2007-2013, a także instrumenty, z jakich mogą korzystać państwa członkowskie, określono w Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1698/2005. Zgodnie z tym rozporządzeniem polityka rozwoju obszarów wiejskich skupia się na tzw. osiach tematycznych: poprawa konkurencyjności sektora rolnego i leśnego, poprawa stanu środowiska i terenów wiejskich oraz poprawa jakości życia na obszarach wiejskich i wspieranie dywersyfikacji

gospodarstw wiejskich. Strumień środków pomocowych, kierowanych poprzez instrumenty tej polityki, jest dużą szansą dla rolnictwa i obszarów wiejskich [Rozporządzenie... 2005].

Do głównych beneficjentów członkostwa w strukturach unijnych należy województwo podlaskie, w którym znaczącym działem gospodarki jest rolnictwo, a jego głównym komponentem są gospodarstwa rodzinne. Prawie połowa gospodarstw rolnych osiąga ponad 50% dochodów z działalności rolniczej [Charakterystyka... 2012 b, s. 104]. Specyfiką tego regionu są niekorzystne przyrodnicze warunki do produkcji rolniczej. Decyduje o tym przede wszystkim zła jakość gleb oraz krótki okres wegetacji i niekorzystny rozkład opadów. Wszystko to powoduje, że ryzyko w produkcji rolniczej jest wyższe niż w innych regionach kraju. Ponadto ochrona obszarowa obejmuje 32% powierzchni województwa, a cała powierzchnia województwa wchodzi w skład obszaru funkcjonalnego Zielone Płuca Polski. Uwarunkowania te ograniczają w znacznym stopniu zdolność konkurencyjną rolnictwa tego regionu.

Mimo niekorzystnych warunków naturalnych, rolnictwo województwa podlaskiego wytwarza 6,3% krajowej produkcji towarowej rolnictwa, co plasuje je na szóstym miejscu w kraju [Rocznik... 2011]. Województwo to zajmuje pierwsze miejsce w produkcji mleka na 1 ha użytków rolnych i drugie miejsce (wśród województw) pod względem globalnej produkcji mleka [Rocznik... 2011].

Jako cel pracy przyjęto przedstawienie zmian, jakie dokonały się w rolnictwie województwa podlaskiego w okresie funkcjonowania w strukturach unijnych. W analizie uwzględniono strukturę gospodarstw według powierzchni użytków rolnych, głównego źródła dochodu i celu działalności gospodarstwa oraz wyposażenie gospodarstw w wybrane środki produkcji. Uwzględniono również czynnik ludzki, a więc pracujących w gospodarstwach rolnych i ich wykształcenie. Podstawą opracowania tematu były dane statystyki masowej GUS, wyniki powszechnego spisu rolnego PSR 2010 oraz literatura przedmiotu.

ROLNICTWO WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO W ŚWIETLE WYNIKÓW PSR 2010

W ogólnej powierzchni 20190 km² użytki rolne stanowią 56,8% (szóste miejsce w kraju). W strukturze użytków rolnych dominują grunty orne – 66,5% i jest to najniższy w kraju wskaźnik udziału gruntów. Średnia wartość tego wskaźnika w skali kraju wynosi 76,4%. W dobrej kulturze rolnej pozostaje 97,2% powierzchni użytków rolnych. Znaczący jest udział trwałych użytków zielonych – 33,5%. Stwarza to korzystne warunki dla rozwoju produkcji zwierzęcej, zwłaszcza chowu bydła. Obsada bydła na 100 ha użytków rolnych wzrosła z 59,9 sztuk w 2002 roku do 82,1 sztuk w 2010 roku.

W 2010 roku liczba gospodarstw rolnych wynosiła 104 tys. z dominacją sektora prywatnego (zaledwie 51 gospodarstw należało do sektora publicznego). Gospodarstw o powierzchni powyżej 1 ha użytków rolnych (UR) było 86 tys. i w porównaniu z 2002 rokiem ich liczba zmniejszyła się o blisko 14 tys. (13,4%). Podobne zjawisko odnotowano w skali całego rolnictwa w kraju – liczba gospodarstw zmniejszyła się o 22,4% [Charakterystyka... 2012, s. 76]. Udział powierzchni użytków rolnych pozostających w użytkowaniu sektora prywatnego wynosił 97,3% ogólnej powierzchni użytków rolnych.

Przeciętna powierzchnia użytków rolnych przypadająca na gospodarstwo wynosiła 10,29 ha (w gospodarstwach powyżej 1 ha – 14,77 ha), wobec 6,82 ha w kraju i zwiększyła się w porównaniu z 2002 rokiem o 0,71 ha. Najliczniejszą grupę w ogólnej liczbie gospodarstw stanowiły gospodarstwa o powierzchni do 5 ha – 42,2%. Gospodarstwa największe obszarowo (o powierzchni ponad 50 ha) stanowiły zaledwie 1,2% ogólnej ich liczby i było to o 54% więcej niż w 2002 roku (tab. 1). Była to jedyna grupa obszarowa, w której liczba gospodarstw zwiększyła się, w pozostałych grupach liczba gospodarstw zmniejszyła się.

Struktura gospodarstw w województwie podlaskim jest korzystniejsza niż w skali kraju. Udział gospodarstw o powierzchni do 10 ha użytków rolnych jest znaczny i wynosi 63,4%, ale jest to o 5,8 pkt. proc. mniej niż w całym rolnictwie kraju. Podobny jest natomiast udział gospodarstw największych (powyżej 50 ha) – 1,2% w obu przypadkach [Charakterystyka... 2012 a, b].

Tabela 1. Liczba gospodarstw rolnych według grup obszarowych w 2002 i 2010 roku w Polsce i w województwie podlaskim (tys.)

Table 1. Number of agricultural holdings in 2002 and 2010 grouped according to their size in Poland and Podlaskie voivodeship (thous.)

Lata Years	Ogółem Total	Powierzchnia użytków rolnych (ha) – Utilised agricultural area (ha)				
		> 5	5-10	10-20	20-50	> 50
Polska – Poland						
2002	2 934	2 124	427	267	96	20
2010	2 278	1 578	352	224	97	27
Województwo podlaskie – Podlaskie voivodeship						
2002	120,1	52,2	24,5	30,2	12,4	0,8
2010	104,0	44,0	22,1	25,0	11,8	1,2

Źródło: Raport... [2011, s. 27], Raport z wyników... [2011, s. 23].
Source: Raport... [2011, p. 27], Raport z wyników... [2011, p. 23].

W 2010 roku działalnością wyłącznie rolniczą zajmowało się 90,1 tys. gospodarstw rolnych (86,6% ogólnej liczby gospodarstw prowadzących działalność rolniczą), natomiast 2,2 tys. (2,4%) prowadziło działalność inną niż rolnicza, ale bezpośrednio związaną z gospodarstwem rolnym, np. agroturystyka, przetwórstwo produktów rolnych itp.

Zwiększyła się liczba gospodarstw produkujących metodami ekologicznymi. W 2010 roku na terenie województwa podlaskiego funkcjonowało 2033 gospodarstw ekologicznych i było to o 33% więcej niż w 2009 roku [Raport o stanie... 2011]. Część z nich posiadała certyfikat gospodarstwa ekologicznego, inne były w trakcie przestawiania na ekologiczne metody produkcji rolniczej.

W okresie ośmiu lat od poprzedniego spisu rolnego zalesiono 4,8 tys. ha gruntów, na których produkcja rolna była mało opłacalna. Wzrost powierzchni gruntów leśnych nastąpił w wyniku realizacji działania „Zalesianie gruntów rolnych oraz zalesianie gruntów innych niż rolne” w ramach PROW 2007-2013. Grunty ugorowane stanowiły 1,7% ogólnej powierzchni użytków rolnych. Poprawiło się wyposażenie gospodarstw w środki

produkcji, głównie w maszyny i urządzenia rolnicze. W 2010 roku na 100 gospodarstw z chowem bydła przypadało 19,06 przyczep zbierających i 47,34 pras zbierających. W kraju wskaźniki te wynosiły odpowiednio 18,33 i 37,73 [Pawlak 2012]. Proces zmian modernizacyjnych umożliwiły środki UE.

Ze względu na cel produkcji struktura gospodarstw była następująca: 20,7% gospodarstw produkowało głównie na samozaopatrzenie, pozostałe 79,3% – głównie na sprzedaż. Z przedstawionych danych wynika, że zdecydowana większość gospodarstw rolnych ma powiązania rynkowe.

Według PSR 2010, w gospodarstwach rolnych pracuje 214,7 tys. osób, w tym w gospodarstwach indywidualnych 214 tys. W gospodarstwach pracują głównie właściciele i członkowie ich rodzin, dlatego 98,2% ogółu nakładów pracy ponoszonych na prowadzenie działalności rolniczej stanowiła rodzinne zasoby pracy [Charakterystyka... 2012].

W 2010 roku wykształcenie ponadgimnazjalne posiadało 76,9% kierowników gospodarstw rolniczych (tab. 2). Jest to o 3,5 pkt. proc. mniej niż średnio w kraju. Najpopularniejsze było wykształcenie zasadnicze zawodowe, następnie średnie. Wykształceniem wyższym legitymowało się 11,6% kierowników. W porównaniu z 2002 rokiem jest to wzrost o 7,8 pkt. proc. [Ludność... 2003]. Na poziomie wykształcenia podstawowego i gimnazjalnego pozostawało ponad 1/5 kierowników. Liczba kierowników z wykształceniem niepełnym podstawowym lub bez wykształcenia szkolnego stanowiła 2%.

Tabela 2. Struktura wykształcenia ogólnego kierowników gospodarstw rolnych w 2010 r. w Polsce i w woj. podlaskim (%).

Table 2. Structure of general education of the managers of agricultural holdings in 2010 in Poland and Podlaskie voivodeship (%)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Województwo podlaskie Podlaskie voivodeship
Ogółem Total	100,0	100,0
Niepełne podstawowe i bez wykształcenia szkolnego Incomplete primary and no education	2,1	2,0
Podstawowe i gimnazjalne Primary and lower secondary	17,5	21,1
Ponadgimnazjalne Above lower-secondary		
zasadnicze zawodowe – vocational	38,6	32,0
średnie – secondary	30,1	31,7
policealne – post-secondary	1,4	1,6
wyższe – higher	10,3	11,6

Źródło: Charakterystyka... [2012 a, b].

Source: Charakterystyka... [2012 a, b].

Korzystne zmiany nastąpiły również w poziomie przygotowania zawodowego rolników (tab. 3). Poprzez wykształcenie zawodowe ludzie zdobywają zasób określonej wiedzy, umiejętności i sprawności umożliwiające poznanie i wykonywanie konkretnego

zawodu. W województwie podlaskim w 2010 roku 47,8% kierujących gospodarstwami posiadało wykształcenie rolnicze. Jest to ponad dwukrotnie więcej niż w 2002 roku. Największą grupę stanowili kierownicy posiadający ukończony kurs rolniczy. Udział tej grupy kierowników w porównaniu z ogółem kierowników gospodarstw zmniejszył się z 29,9% w 2002 roku do 20,1% w 2010 roku. Dane te świadczą o korzystaniu z innych form oświaty rolniczej. Prawdopodobnie zasadnicza szkoła rolnicza, a w ostatnich latach bardziej technikum rolnicze, to powszechny wzór kształcenia rolników. W 2010 roku udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym wyniósł 13,5%, a z wykształceniem średnim 11,6%. Wyższe wykształcenie rolnicze posiadało zaledwie 2,3% kierowników gospodarstw. Osoby nie posiadające żadnego przygotowania rolniczego stanowiły nadal 52,2% ogółu kierujących gospodarstwami rolniczymi. Na tle wykształcenia kierowników gospodarstw rolnych w kraju, kierownicy gospodarstw rolnych w województwie podlaskim charakteryzują się wyższym poziomem formalnego przygotowania do wykonywania zawodu rolnika.

Tabela 3. Struktura wykształcenia rolniczego kierowników gospodarstw rolnych w 2010 roku w Polsce i w województwie podlaskim (%)

Table 3. Structure of agricultural education of the managers of agricultural holdings in 2010 in Poland and Podlaskie voivodeship (%)

Wyszczególnienie Specification	Polska Poland	Województwo podlaskie Podlaskie voivodeship
Ogółem – Total	100,0	100,0
Wyższe – Higher	2,0	2,3
Policealne – Post-secondary	0,2	0,3
Średnie – Secondary	8,4	11,6
Zasadnicze zawodowe – Vocational	10,8	13,5
Kurs rolniczy – Agricultural training	19,7	20,1
Bez wykształcenia rolniczego Without agricultural education	59,0	52,2

Źródło: Charakterystyka... [2012 a, b].

Source: Charakterystyka... [2012 a, b].

Obok dochodów z działalności rolniczej, gospodarstwa domowe z użytkownikiem gospodarstwa rolnego uzyskiwały dochody z innych źródeł. Prawie połowa gospodarstw województwa podlaskiego (46,7%) jako główne źródło dochodu wskazała działalność rolniczą. W gospodarstwach o powierzchni powyżej 1 ha odsetek ten był wyższy i wynosił 50,9%. Drugim pod względem częstości występowania źródłem dochodów były dochody z pracy najemnej, dotyczyło to 23,1% gospodarstw domowych. Emerytury i renty stanowiły główne źródło utrzymania dla 11,3% ogółu gospodarstw domowych z użytkownikiem gospodarstwa rolnego i 8,7% – w gospodarstwach powyżej 1 ha użytków rolnych [Charakterystyka... 2012 a, b].

KIERUNKI ROZWOJU ROLNICTWA WOJEWÓDZTWA PODLASKIEGO

Analizując uwarunkowania rozwoju rolnictwa na Podlasiu należy oczekiwać z jednej strony – umacniania pozycji i rozwoju gospodarstw towarowych, a z drugiej – wykorzystania pozostałych gospodarstw na cele: turystyczne, rekreacyjne i ochrony ekologicznej. Ten kierunek jest zgodny ze scenariuszem dualnego rozwoju rolnictwa w kraju, który zakłada dywersyfikację ekonomiczną rolnictwa [Woś 2004, Baum i Wielicki 2007, Zięta-
ra 2008]. W założeniach takiego rozwoju przewiduje się równoległy przebieg dwóch procesów, z jednej strony – modernizację i umacnianie gospodarstw najsilniejszych, zdolnych do konkurencji na rynku krajowym i zagranicznym, a z drugiej – funkcjonowanie gospodarstw z reguły nieefektywnych, wypełniających nowe, pozarolnicze funkcje. Jest to zbieżne z zasadami rozwoju zrównoważonego, który polega na integrowaniu działań ukierunkowanych na poszukiwanie rozwiązań mających na celu zachowanie walorów środowiska naturalnego, a jednocześnie pozwalających na realizację celów ekonomicznych. Możliwości te daje zrównoważone rolnictwo, zmierzające do powiązania rozwoju gospodarczego z ochroną zasobów naturalnych i globalną równowagą ekosystemów.

Zjawisko zróżnicowania gospodarstw świadczy o kierunkach zmian w rolnictwie i jego przyszłości [Tomczak 2006]. Wyniki dotychczasowych badań dowodzą, że polskie gospodarstwa rolne, funkcjonujące w ramach Unii Europejskiej i korzystające z finansowego wsparcia w ramach Wspólnej Polityki Rolnej, poprawiły wyniki produkcyjno-ekonomiczne. Najpoważniejszym instrumentem tej polityki są płatności bezpośrednie i programy finansowane w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich [Mickiewicz i Mickiewicz 2010]. Nie oznacza to jednak, że we wszystkich gospodarstwach rolnych taka poprawa wystąpiła. Zdecydowana większość gospodarstw rolnych, mimo wsparcia środkami publicznymi, nie jest i nie będzie w stanie w przyszłości być jednostkami pozwalającymi zapewnić parytetowy poziom dochodu rodzinie rolniczej i środków na rozwój gospodarstw [Poczta 2008].

W województwie podlaskim wykształciła się grupa gospodarstw towarowych, z powodzeniem konkurujących na rynku krajowym i rynkach zagranicznych. Są one skoncentrowane głównie w południowej i południowo-zachodniej części województwa, gdzie istnieją dobre warunki do rozwoju chowu bydła mlecznego. Gospodarstwa te stosują nowoczesne technologie, uzyskują wysokie plony roślin, wysoką produktywność zwierząt i uzyskują również godziwe dochody. Stanowią one najważniejszą grupę gospodarstw tego regionu i można przyjąć, że wiodącą rolę będą odgrywały w przyszłości.

Jednym z kierunków zagospodarowania potencjału województwa podlaskiego jest rolnictwo ekologiczne. Produkcja zdrowej, bezpiecznej żywności może być niepowtarzalną szansą przekształcenia podstawowych wad tradycyjnego rolnictwa w jego zalety. Warto podkreślić, że ekologiczne walory tego obszaru są jedynie warunkiem koniecznym, ale nie wystarczającym do funkcjonowania rolnictwa ekologicznego. W ostatnich latach wzrosło zainteresowanie rolników produkcją ekologiczną, przybywa gospodarstw produkujących metodami przyjaznymi środowisku. Gospodarstwa te nie tylko produkują żywność o wysokich walorach jakościowych, ale świadczą usługi na rzecz środowiska, takie jak: poprawa dobrostanu zwierząt, zwiększenie bioróżnorodności czy ochrona zasobów genetycznych. Województwo podlaskie wyróżnia się wyjątkową różnorodnością przyrodniczą i posiada sprzyjające warunki do rozwoju rolnictwa ekologicznego. Promocja rolnictwa przyjaznego środowisku oraz działania na rzecz ochrony środowiska są realizowane w ramach programów rolnośrodowiskowych. Jak wynika z badań, zwiększyło się zainteresowanie rolników produkcją ekologiczną, a środki przekazywane

przez te programy poprawiły sytuację materialną wielu gospodarstw rodzinnych, produkujących metodami ekologicznymi [Kołoszko-Chomentowska 2011].

Innym kierunkiem zagospodarowania obszarów wiejskich Podlasia jest turystyka, w tym agroturystyka, która w szczególny sposób chroni środowisko, przyczynia się do zrównoważonego rozwoju, do ochrony wartości terenów wiejskich. Walory środowiska przyrodniczego tego regionu są wysoko cenione. Liczba gospodarstw agroturystycznych systematycznie się zwiększa. W 1990 roku było zaledwie 15 gospodarstw agroturystycznych, natomiast w 2011 roku – już 850. Najczęściej są zlokalizowane w najbardziej atrakcyjnych turystycznie częściach województwa, a więc na Pojezierzu Suwalskim i Augustowskim oraz w sąsiedztwie Puszczy Białowieskiej. Pod względem liczby gospodarstw agroturystycznych województwo podlaskie zajmuje czwarte miejsce w kraju [Jalinik 2012].

PODSUMOWANIE

Rozwój społeczno-ekonomiczny Podlasia jest uzależniony w dużej mierze od roli i kierunków rozwoju rolnictwa, jako że stanowi ono dominujący dział gospodarki żywnościowej tego regionu. Kierunki zmian, jakie dokonały się w latach 2002-2010 są podobne do zmian w całym rolnictwie kraju. Spada liczba gospodarstw mniejszych obszarowo (część z nich zaniechała prowadzenia działalności), natomiast przybywa gospodarstw największych (powyżej 50 ha), aczkolwiek jest to proces powolny. Zdecydowana większość gospodarstw (86,6%), więcej niż w 2002 roku, prowadzi działalność wyłącznie rolniczą i ma powiązania rynkowe. Z punktu widzenia konkurencyjności i efektywności ekonomicznej gospodarstw są to zmiany pozytywne. Wzrost liczby sztuk bydła wskazuje na umacnianie i rozwój gospodarstw specjalizujących się w produkcji mleka. Ten kierunek produkcji decyduje o rozwoju gospodarstw towarowych.

Zwiększyła się też liczba gospodarstw, które wykorzystują zasoby gospodarstwa rolnego w alternatywnych działalnościach, jak np. agroturystyka czy przetwórstwo. Zagospodarowanie naturalnych walorów środowiska przyrodniczego dla rozwoju funkcji turystycznych jest jednym z pożądaných kierunków rozwoju województwa podlaskiego. Walory środowiska przyrodniczego zostały wykorzystane w produkcji ekologicznej. Zarówno rozwój rolnictwa ekologicznego, jak i działalności alternatywnych należy ocenić pozytywnie. Świadczą bowiem o aktywnej postawie rolników wobec zmieniających się warunków rynkowych oraz o poszukiwaniu sposobów na poprawę sytuacji ekonomicznej gospodarstw, głównie małych. Zmianom tym sprzyja poprawa wykształcenia rolników. Trzeba jednak uznać, że potrzeby w tym zakresie są jeszcze bardzo duże.

LITERATURA

- Baum R., Wielicki W., 2007. Prognoza przeobrażeń w rolnictwie do roku 2030 w kontekście zrównoważonego rozwoju. *Więś i Roln.* 1, 19-32.
- Charakterystyka gospodarstw rolnych. PSR 2010. 2012 a. GUS, Warszawa.
- Charakterystyka gospodarstw rolnych w województwie podlaskim. PSR 2010. 2012 b. US, Białystok.
- Jalinik M., 2012. Instytucje i organizacje wpływające na rozwój agroturystyki w województwie podlaskim. *Rocz. Nauk. SERiA* 14, 2, 59-64.
- Józwiak W., 2009. Konkurencyjność polskich gospodarstw. *Nowe Życie Gospodarcze* 23, 5-7.

- Kołoszko-Chomentowska Z., 2011. Gospodarstwa ekologiczne w zrównoważonym rozwoju rolnictwa (na przykładzie woj. podlaskiego). *Ekonomia i Środowisko* 1(39), 134-142.
- Ludność i gospodarstwa domowe związane z rolnictwem, woj. podlaskie. PSR 2002. 2003. US, Białystok.
- Mickiewicz A., Mickiewicz B., 2010. System płatności bezpośrednich w dawnych krajach Unii Europejskiej (UE-15) w porównaniu do nowych państw członkowskich (NUE-12). *Rocz. Nauk Roln. Ser. G*, 97, 3, 170-180.
- Pawlak J., 2012. Wyposażenie rolnictwa polskiego w sprzęt stosowany w chowie bydła w świetle wyników powszechnego spisu rolnego 2010. *Probl. Inż. Roln.* 2(76), 17-26.
- Poczta W., 2008. Skala korzyści uzyskiwanych przez rolnictwo w wyniku wejścia Polski do UE (analiza uwzględniająca zróżnicowanie regionalne, główne kierunki produkcji rolnej i główne typy gospodarstw rolnych w pierwszym okresie akcesji – lata 2004-2006). Program wieloletni IERiGŻ. Raport 90, 57-82.
- Raport o stanie rolnictwa ekologicznego w Polsce w latach 2009-2010. 2011. IJHARS, Warszawa. Dokument elektroniczny, tryb dostępu: <http://ijhar-s.gov.pl>.
- Raport z wyników. PSR 2010. 2011. GUS, Warszawa.
- Raport z wyników województwa podlaskiego. PSR 2010. 2011. US w Białymstoku, Białystok.
- Rocznik Statystyczny Województw. 2011. GUS, Warszawa.
- Rozporządzeniu Rady (WE) nr 1698/2005 z dnia 20 września 2005 roku w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na Rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich. 2005. Dz U. UE L277 z 21.10.2005.
- Tomczak F., 2006. Gospodarka rodzinna w rolnictwie. Uwarunkowania i mechanizmy rozwoju. IRWiR PAN, Warszawa.
- Woś A., 2004. W poszukiwaniu modelu rozwoju polskiego rolnictwa. IERiGŻ, Warszawa.
- Ziętara W., 2008. Uwagi o przyszłości polskich gospodarstw. W: Wyzwania przed obszarami wiejskimi i rolnictwem w perspektywie lat 2014-2020. Red. M. Kłodziński. IRWiR PAN, Warszawa.

AGRICULTURE OF THE PODLASKIE VOIVODESHIP AFTER INTEGRATION TO THE EUROPEAN UNION

Summary. The paper deals with the changes in the agriculture of the Podlaskie voivodeship between 2002-2010. During the period of time chosen for the analysis the number of agricultural holdings decreased by 13.4%, while the average area of arable land in the agricultural holdings increased to 10.29 ha (in the holdings above 1 ha – 14.77 ha). 86.6% of the holdings were involved only in agricultural activity, and 2.4% in activity other than agricultural activity, but directly linked with the agricultural holding. Almost a half of the holdings (46.7%) stated that agricultural activity was their main source of income. There were 2033 ecological holdings functioning in 2010. The holdings became better equipped in terms of machines and agricultural devices. There were also positive changes in farmers' education level and vocational preparation.

Key words: Podlaskie voivodeship, agriculture, agricultural holdings

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 15.04.2013

Do cytowania – For citation: Tomczonek Z., 2013. Rolnictwo województwa podlaskiego po integracji z Unią Europejską. J. Agribus. Rural Dev. 2(28), 235-242.